

REFLECTIES ONGEWENSTE
INTIMITEITEN

“We leven in een mediacratie”, “Het hoogste goed lijkt beroemd te worden”, “Celebrity is de nieuwe adel”; allemaal beweringen (of constatering) die we regelmatig lezen en horen. Het valt inderdaad op: talentenjachten gaan veeleer om ‘de X-factor’ dan om werkelijk talent. En de roddelrubrieken met nieuws over bekendheden, online en offline, lijken enkel te groeien in prominentie.

Door Erwin Angad-Gaur Illustratie: Robert Swart

Zelfs het ‘harde’ nieuws is vaak geworden tot ‘infotainment’, we zien liever een beroemdheid aan tafel, dan een – ons onbekende – expert, is de wijsheid van veel nieuwsredacties, die, als de dood voor het gevreesde ‘zapmoment’, de kijker graag willen behouden. Het verklaart de vaak (ook in cijfers die niet liegen) geconstateerde kleine poule van gasten in onze ‘serieuze talkshows’, bij *De Wereld Draait Door*, bij *Pauw*, *Jinek* of het vergane *RTL Late Night*. Zoals hier eerder geconstateerd: onze ‘sterren capaciteit’ is beperkt. Wil een talkshow een bekendheid aan tafel, dan wordt de kans op herhaling van gasten groot. Er zijn er nu eenmaal per definitie maar een beperkt aantal van. Aardig was dat een kennis van mij die de afgelopen jaren regelmatig aanschuift bij een veelbekeken televisieprogramma ook zelf de effecten opmerkte. “Opeens spreken mensen me aan bij de slager en bij de supermarkt, men kijkt me ongegeneerd na. Sinds ik opeens regelmatig op tv ben. Op

zich is het misschien niet verrassend, maar... Wat maakt toch dat mensen, als ze je kop op tv zien, opeens denken dat ze je kennen?” Zelfs ikzelf maakte het gedurende een paar weken mee na een wat langer interview op *Powned News* of op het *NOS Journaal*. Plots word je door mensen aangesproken, op een toon en op een wijze die suggereert dat ze je kennen. Veel van onze lezers zullen het fenomeen herkennen. Dat men je herkent is een ding, dat men intimiteit uitstraalt en verwacht kan lastig zijn. Maar hoe komt het toch, die plotse intimiteit? En waar komt die verontwaardiging vandaan over een beroemdheid die even geen zin heeft op de foto te gaan of naar een verhaal te luisteren? Er zijn veel antwoorden op gegeven en, het zal niet verbazen, er is veel onderzoek naar gedaan. De meest dominante wetenschappelijke verklaring raakt precies de kern: het kijken.

KIJKEN

Naar iemand kijken, zeker iemand

recht in de ogen kijken, is een intieme daad. Het is vergelijkbaar met de afstand waarop mensen van elkaar blijven: hoe dichterbij, hoe intiemer of bedreigender. Datzelfde geldt voor kijken. Wanneer twee dieren elkaar lang recht in de ogen kijken, dan gaan ze vrijwel zeker vechten. Kijken twee licht beschonken mannen in de kroeg elkaar tien seconden recht in de ogen, dan wordt het tijd het glaswerk in veiligheid te brengen. Geliefden kijken elkaar langer en vaker aan dan vrienden of kennissen, bij vreemden houden wij gepast afstand en kijken wij niet lang recht in iemands ogen, of zelfs al te merkbaar naar de persoon (versiertekniken en oogcontact zoeken daargelaten). Er bestaan veel cijfers over: gemiddeld vinden mensen oogcontact na 3,3 seconden al ongemakkelijk worden en wenden ze hun hoofd af; sprekers kijken 40% van de tijd naar de luisteraar; 60% van de tijd kijkt de spreker weg; luisteraars kijken veel langer (75% van de tijd) naar de spreker en ook hij kijkt nog 25% van de tijd weg; spreker en luisteraar kijken 10% van de tijd allebei de andere kant op.

DE MAN OF VROUW OP DE TV

Maar wat heeft dat met de benadering van beroemdheden te maken? Alles,

volgens sommige wetenschappers. De bekendheden op televisie staren wij minutenlang aan. Naar niemand kijken wij zo ongegeneerd lang als naar de mannen en vrouwen op televisie. Langduriger achtereen dan naar onze meest intieme relaties. Als mensen de personen op televisie in werkelijkheid tegen komen, zijn zij soms (of vaak) geneigd dat gedrag voort te zetten. En het onwillekeurige gevoel van intimiteit (of van agressie) dat samengaat met iemand lang aankijken te blijven voelen. Dat dat voor de ontvanger van die aandacht onwelkom kan zijn, bedreigend kan overkomen (zoals instinctief vrijwel iedereen van ons ongemakkelijk wordt als hij lang aangestard wordt), komt bij veel mensen maar ten dele of helemaal niet op. Niemand bestuderen wij beter dan de bekende Nederlander of de internationale film- of YouTube-ster; van niemand kennen wij beter de kleine oneffenheden in het gezicht; de manier van bewegen en de gezichtsuitdrukkingen; wij hebben een mening over hen, die wij ongegeneerder met henzelf delen dan met vrijwel ieder ander.

ONGEMAK

Veel bekendheden geven nu en dan toe er wat ongemakkelijk van te worden. Matthijs van Nieuwkerk bekende eind augustus bij Jinek bewust uit Amsterdam verhuisd te zijn, mede om minder op straat aangesproken te worden. Sommige beroemdheden trekken zich in reactie terug, gaan enkel nog met zonnebril en een rare hoed de straat op; bijna een garantie om op te vallen. Barry Manilow beschreef ooit in zijn autobiografie *Sweet Life* hoe hij zich volledig uit de wereld terugtrok; bioscopen leeg afhuurde, in een auto met getinte glazen ging rijden en mensen ontliep. Hij verloor alle contact met de werkelijke wereld, bekende hij achteraf, en verloor al zijn oude vrienden. Toen hij zich op een dag realiseerde enkel nog zijn bodyguards en mensen op zijn payroll te zien, vroeg hij een collega om advies. Zij raadde hem aan bij zijn komende tournee in Engeland, waar hij bekend maar niet zo beroemd

als in Amerika was, een nieuwe start te maken. Ga zonder zonnebril, zonder bodyguard, zonder wat dan ook de straat op, direct na aankomst in je hotel, was haar advies. En ga niet schichtig om je heen kijken. Met angst en beven deed hij het. Hij lette niet op of en hoeveel hij werd nagekeken en voelde zich steeds relaxter. Uiteindelijk werd hij maar een keer aangesproken. Juist toen hij dacht dat het niet meer gebeuren zou. “Hey Barry!,” riep een man vanaf de andere zijde van

de straat. Hij kromp geschrokken in elkaar. Maar het bleek Paul McCartney die hem plots op straat herkend had en voor een warme begroeting de straat overstak. Manilow schrijft er bij vaak medelieden te hebben met de steeds jongere sterren, die plots, zoals hijzelf ooit rond zijn dertigste, met alle aandacht moeten leren omgaan. Maar uiteindelijk valt ook dat prima te leren. Schichtig over straat gaan is in ieder geval het slechtste medicijn.

‘NIEMAND BESTUDEREN WIJ BETER DAN DE BEKENDE NEDERLANDER OF DE INTERNATIONALE FILM- OF YOUTUBE-STER’